

EURASIA CENTER

Eurázsia
Központ

Elemzések

**Narratívák a világregendépítésben
– A Szamarkandi Deklaráció**

Faust Anita

EK/2022/39.

Eurázsia Központ Elemzések

Kiadó:
Eurázsia Központ

Szerkesztő:
Dr. Horváth Levente

A kiadó elérhetősége:
1117 Budapest, Infopark sétány 1i
eurasiacenter@uni-neumann.hu
<https://eurasiacenter.hu/>

Kiadásért felelős személy:
Dr. Horváth Levente, igazgató

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők az Eurázsia Központ álláspontjának.

EURÁZSIA KÖZPONT

Budapest 2022.

© Eurázsia Központ, Neumann János Egyetem

ISSN 2939-550X

NARRATÍVÁK A VILÁGRENDÉPÍTÉSBEN – A SZAMARKANDI DEKLARÁCIÓ

Faust Anita

Absztrakt

A globalizáció utópisztikus narratívái megbuktak, írja Judah Grunstein a World Political Review hasábjain 2022 szeptember 20-án megjelent cikkében. A felvetés annál is inkább figyelmet érdemel, mert a világrendért folyó versengés közepette az válhat perdöntővé, hogy „kinek a sztorija nyer”, ahogy Joseph Nye fogalmazott egy bő évtizeddel ezelőtt. Mi a nyerő sztori, azaz narratíva titka? Ha a világrendről van szó, akkor annak fenntarthatósága mindenképpen fontos tényező, hiszen ez a stabilitás alapfeltételei közé tartozik. Azonban a globalizált világban az inkluzivitás is kulcsszó. Tanulmányomban a narratívák világrend formáló aspektusait mutatom be elméleti alapokon, és elemzem az SCO 2022 szeptemberében, Szamarkandban kiadott deklarációját. A narratívák is hozzájárulnak ahhoz, hogy a ma még eszkalációs szakaszában lévő, nyílt konfliktus után milyen rendezés várható.

Kulcsszavak: *narratíva, fenntarthatóság, koherencia, inkluzivitás, világrend, SCO*

Abstract

The utopistic narratives of globalization have failed, says Judah Grunstein in his study published in the World Political Review, on September 20, 2022. His claim is all the more notable because, as Joseph Nye said over a decade ago, “whose story wins” may shape the outcome of the competition for a new world order. The sustainability of the world order is certainly a desirable feature, as it is the basis of stability. In a globalized world however, another key attribute is inclusivity. In my study I present the features of narratives that shape the world order on theoretical grounds, and I analyze the Samarkand Declaration issued by SCO in September 2022. Narratives can be expected to shape the future settlement of the conflicts that are in their escalatory phase.

Keywords: *narrative, sustainability, coherence, inclusivity, world order, SCO*

A narratíva szerepe és sikerességének feltétele

A narratíva elbeszélési módot jelent, amely kiemelt szerepet játszik a hatalom birtoklásának és a hatalom használatának [elfogadtatásában](#). Számos funkciót lát el: kifejezi az összetartozást, a másokkal való kapcsolatokat minősíti, helyzetértelmezést ad, célokat jelöl ki és pozitív megerősítést ad a hatalom teljesítményéről. A narratíva értelmezi a világot, eseményeket, helyzeteket, célokat, és ennek során jelentéssel ruházza fel a szereplőket, kiemelt szerepet játszik a viszonyrendszerek elfogadtatásában. Amit értelmez, az jó vagy rossz, amiről nem szól, az vagy magától értetődő, vagy nem releváns, vagy nem is része a közösen látható, megbeszélhető világnak. Mint ilyen, [kijelöli](#) és értelmezi a közösen látható, megbeszélhető létezőt.

Ott, ahol vetélkedés van az uralomért, legyen szó többpártrendszerrel egy államon belül, vagy a világrend alakításáért folyó versengésről, sarkalatos kérdéssé válik, hogy [kinek a narratívája nyer](#).

A [soft power](#), azaz a kényszerítés helyett a vonzerő, az önkéntes követést kiváltó lágy hatalom lényegét érinti a kérdés. Nyilván nem közömbös, hogy kinek milyen globális lefedettséget adó média áll a rendelkezésére, amivel a narratíváit célba juttatja. Ez [nem vonzerő, hanem reprezentációs hatalom](#). A reprezentációs hatalom lehet kényszerítő, ha véleményközösséget épít, valamely szereplő kirekesztése céljából. A világrend alakításában a sokféle kényszerítés mellett a vonzó alternatíva, a vonzó jövőkép kínálása is szerepet játszik. Amikor a világrend krízisbe kerül, akkor a vonzóbb világrend alternatívát kínáló történet a nyerő.

A vonzó alternatívát kínáló narratívák sikeressége több tényezőn múlik. Az egyik szükségszerűen a relevancia. [Politikai napirendet](#) sem feltétlen könnyű állítani, de globális, világpolitikai napirendet kifejezetten nehéz, a nagyon eltérő prioritások és érintettségek miatt. Még az oly univerzálisan támogatott ügyek, mint a környezetvédelem is relevanciájukat veszítik például ott, ahol háború, vagy más krízishelyzet áll fenn. A közösnek tekintett ügyekben a felelősség és befolyás megítélése is nagyon eltérhet. Például az Európai Unió ez év szeptemberi döntése arról, hogy emberi jogi és klímavédelmi szempontokra tekintettel megvonják az Ugandát és Tanzániát összekötő olajvezeték építésének a finanszírozását mély felháborodást váltott ki az érintett afrikai országokból. Az ugandai parlament nevében felszólaló [Thomas Tayebwa gazdasági rasszizmusnak minősítette](#) az európai döntést, és rámutatott: álságos a klímavédelemre hivatkozni. Érvelése szerint a világ lakosságának mintegy 20 százaléka él Afrikában, a kontinens mégis mindössze három százalékkal járul hozzá a széndioxid kibocsátáshoz.

Hozzátehetjük, az ugandai és tanzániai vélemény afrikai és nemzetközi terjesztésében a kínai *Xinhua* hírügynökség játszott kiemelt szerepet. Az, hogy a kínai hírügynökség biztosítja a hír térségi terjesztését lehetővé teszi, hogy konszenzus alakulhasson ki azok körében, akik szerint nem igazságos a Globális Észak – máshonnan nézve a Nyugat – fellépése. Az afrikai gazdasági fejlesztés klíma szempontú korlátozása kapcsán egyébként a Nyugaton belül is meg-megjelennek [hasonló vélekedések](#), de csak szórványosan. Az eltérő nagyhatalmi törekvések közepette alternatív jövőképek tárulnak ez esetben Afrika társadalmi elé.

A vonzó alternatívát kínáló narratívák sikeressége azok [koherenciáján is múlik](#): a szövegek mentesek-e a logikai bukfenckektől, és megfelelnek-e a társadalom mindennapi tapasztalatának? Minél inkább arra törekszik egy hatalom, hogy normaadó státuszt töltsön be, annál fontosabb, hogy a szavai és cselekedetei láthatóan összhangban álljanak egymással. Mint Lerch és Schwellnus [2006-os írásukban](#) rámutatnak, a koherencia az, ami legitimál. Ezt fogalmazza meg az Obama adminisztráció első, [2010-ben kiadott nemzeti biztonsági stratégiája](#) is, amely szerint a világ minden korábbinál kritikusan figyelni az USA minden lépését.

A narratívák fenntarthatóságának alapja a koherencia, a szó és a közösen megtapasztalt gyakorlat egyezése. A koherencia hiányára hívja fel a figyelmet Judah Grunstein a világrend mai válságával foglalkozó [írása](#). A politikai gazdaságtan narratívái szerint a globalizáció a szabadkereskedelem és a nyitott piacok révén prosperitást eredményez, továbbá a magánvállalatok szabad

működése az államnál hatékonyabban biztosítja a világ népei között a javak elosztását. Létrejön egy globális középosztály, a tolerancia liberális értékét a globális dél népei is magukévá teszik. Létrejön egy kozmopolita elit, amely révén planetáris kultúra és kormányzás valósulhat meg. Grunstein tanulmányának legfőbb megállapítása, hogy szakadék alakult ki a globalizáció, avagy a liberális világrend narratívái és a tapasztalat között. Világszerte megnőtt társadalmakon belül és társadalmak között is az egyenlőtlenség, olyannyira, hogy szerinte, a globalizáció narratívája feltétlen megbukott.

Narratívák strukturális válság és háború idején

A centrum nem hallja a perifériát, a gazdag nem látja a szegényt, véli Grunstein a világrendszer elméletet hivatkozó cikkében. A világrendszer elmélet kimagasló teoretikusa, Immanuel Wallerstein a centrum, periféria, félperiféria között zajló világrendet formáló gazdasági folyamatokat tárgyaló [könyvében](#) kitér a strukturális válság jelenségére is. Azt tekinti strukturális válságnak, amikor egy rendszer alkalmatlannak bizonyul alapvető problémák megoldására. Ilyen probléma a fokozódó – és országokon belül, valamint országok között is feszültségeket eredményező egyenlőtlenség. További példa lehet a fogyasztói társadalmi modell és a környezetvédelem összeegyeztethetlensége, vagy a globális áramlások fenntartása és a világjárványok megfékezése közötti feszültség. Ezek feloldása a rendszer módosítását igénylik. Mindaddig, amíg a strukturális válság fennáll, a véleményszabadság felfüggesztésre kerül, mondja Wallerstein. Ez pedig éppen a világrendről való széleskörű és konstruktív párbeszédet gátolja.

Grunstein álláspontja szerint [a globalizáció legitimációs válsága](#) is intézkedést igénylő problémává vált. Nemcsak a narratívák kiigazítása vált megkerülhetetlenné, de a javak elosztásának igazságosabbá tétele is. Ezzel – a narratívák felől közelítve – új világrend alapítását veti föl. [Kissinger](#) széles körben elfogadott meghatározása szerint a világrend egy hatalom vagy civilizáció álláspontja a javak megfelelő elosztásáról, amelyet a világrendet alapító és vezető nagyhatalom/ hatalmak a világ egészére kiterjeszhetőnek hisznek.

A világrend átalakítása minden jelentős geopolitikai szereplő napirendjén szerepel egy ideje, sőt, a 2020-2021-es évek során az USA, a BRICS államok, és a transznacionális magánvállalatokat tömörítő [Világgazdasági Fórum](#) is [ismertette a maga világrend javaslatát](#). Ezek a javaslatok nemcsak a javak igazságos megosztásáról vázolt elképzelésükben térnek el, hanem a világpolitikai problémák mibenlétéről és a normaadásra – az új világrend kialakítására és normáinak betartatására – jogosultak köréről is különbözik a felfogásuk.

Az [amerikai stratégia](#) szerint az új világrendben az USA kell játssza a vezető és mintaadó szerepet. A [BRICS](#) szerint szuverén államok kollektívan kialakított, és mindenkire egyformán vonatkozó normák szerinti együttműködésére van szükség. A [Világgazdasági Fórum](#) szerint az ellenségeskedést fenntartó, az emberiség bizalmát elvesztő [államok világrendje lecserélésre vár](#). A világot érintő problémák fontossági sorrendjéről és kezelésük módjáról is másként vélekednek (globálisan egységes, vagy tagolt megközelítés).

Hiába van egyetértés arról, hogy új világrendre van szükség, ugyanis a 2022. február 24. óta tartó ukrajnai háborút kísérő narratívák gátat szabnak a világrendről való inkluzív egyeztetéseknek. A háborús narratívákkal behatóan foglalkozott [Colin](#)

[Flint](#), aki rámutat, hogy [az áldozathozatal miatt a háború a hatalomhasználat leginkább igazolást igénylő formája](#). Ezért a felek olyan narratívákat alkalmaznak, amelyek azt támasztják alá, hogy a háború elkerülhetetlen. Sajátos mintázata van a háborús felek narratíváinak. Mindkét fél szerint a saját törekvés jogos, az ellenfél gonosz. Az egyik fél szerint azért elkerülhetetlen a háború, mert az ellenfél irracionális, és ezért nem lehet tárgyalni vele. A másik fél szerint azért elkerülhetetlen, mert az ellenfélnek nagyon is racionális geopolitikai szándékai vannak, amelyek kivédendők. Az abszolútumok világát, a kirekesztés – létjogosultság megtagadás – végletes formáit képviselik ezek a narratívák, illetve jellemző az az igyekezet, hogy a másik fél ne tudja célba juttatni a narratíváit.

Természetesen nemcsak a háborúknak, de a békeépítésnek¹ is megvan a saját jellegzetes narratíva rendszere. Mint a békekutatást megalapító norvég [Johann Galtung](#) és csoportja által kifejlesztett [tudományág](#) és [módszertan](#) vallja, csak a kirekesztés megszüntetése és a saját felelősségvállalás képezheti a fenntartható viszonyok alapját, és szükségszerűen, a narratíváknak is ezt kell megjeleníteniük. Ellentétben a háborús narratívák törvényszerűségeivel, a fenntartható béke inkluzív, és alaptétele, hogy egyetlen fél, egyetlen személy vagy csoport sem viselheti az összes felelősséget.

A világrend inkluzivitása összetett, a különféle egyenlőtlenségek enyhítését, megszüntetését jelenti. Jelentheti a legitim – azaz jogokkal rendelkező – tagságot a világrendben, ha a ma is hatással bíró angolszász „[nemzetközi társadalom](#)” [klubjellegű felfogása](#) helyébe lép. Jelentheti a javakból és az anyagi boldogulás feltételeiből való részesedést, amit Grunstein is felvet. Kiterjedhet a világrend vagy lokális rend alakításában való részvételre, [amint ezt a BRICS tagok igényelnék](#), és [kiterjeszhető az emberi társadalmakon túl a természeti környezetre](#) is. Az új világrend megalkotásának az egyik fő kérdésköre ez: ki határozhatja meg, hogy milyen legyen az inkluzivitás: az kire terjedjen ki, és milyen szempontból.

A Szamarkandi Deklaráció mint narratíva

A [Sanghaji Együttműködés Szervezete](#) (Cooperation Organisation, SCO) 2022. szeptember 16-án, a Szamarkandban tartott csúcstalálkozóján kiadott [deklarációja](#) különleges narratíva, mert a többpólusú világrend alapelveit súlyos konfliktussal terhelt nemzetközi helyzetben mutatja be. Úgy körvonalaz normákat, hogy azok szellemiségét meg kell testesítenie, a koherencia jegyében.

Az SCO-nak a deklarációban rögzített célja a nemzetközi kapcsolatok új alapokra helyezése, melynek lényege, hogy a világ egyik szereplője sem jogosult önmagában a normaadó szerepre, senki sem állhat a többiek felett, a jog mindenkire egyformán vonatkozik, illetve, a jogok közül nem lehet önkényesen válogatni. A dokumentum összhangban áll a 2021-es [BRICS deklarációval](#), azaz a többpólusú világrendet szorgalmazó eurázsiai regionális szervezet, az SCO, és a meghatározó feltörekvő hatalmak szervezete, a BRICS együttesen koherens elgondolást prezentálnak. Tekintettel arra, hogy a világrend alakításával foglalkozik, a Szamarkandi Deklaráció összevethető [az Egyesült Államok nemzeti biztonsági stratégiáival](#), amelyek a világrend alakítására alkalmas amerikai hatalom gondozásával és a világrend alakításával foglalkoznak.

Az SCO formálisan az ENSZ égisze alatt jelöli ki saját helyét. Magterületének Közép-Ázsiát tekinti, küldetése pedig a térség stabilitásának és prosperitásának

előmozdítása. A Szamarkandi Deklarációban szereplő, közös megoldást kívánó biztonsági fenyegetések átfedést mutatnak az amerikai nemzeti biztonsági stratégiáival. Stratégiai fenyegetésként az amerikai rakétabázisok jelennek meg a dokumentumban. A világ kormányzásának mikéntjét tekintve markáns szemléleti különbséget mutat, hogy az államok belső ügyeinek a tiszteletben tartását, az egyenlő bánásmódot, és a nemzetközi szervezetek transzparenciájának biztosítását szorgalmazza. Saját működése vonatkozásában is ezeknek az elveknek az érvényesítésére törekszik.

Az inkluzivitás tartalmi és stiláris jegyekben is meghatározza a dokumentumot. Tartalmilag globális és regionális szinten is megjelenik benne. A globális szinten a gazdasági és fegyverkezési megfelelést tanúsítani hivatott nemzetközi intézmények átláthatóságának kérdésén keresztül, míg regionálisan a tagállamok kiemelt problémáinak tárgyalásával.

Az egyik kulcskérdés a világrend felügyeletében szerepet játszó intézmények, ezen belül a dokumentumban nevesítetten a Világkereskedelmi Szervezet (World Trade Organization, WTO) valamint a biológiai és vegyifegyverek ellenőrzésére hivatott szervezetek működésének transzparenciája. A dokumentum szerint ez ma nem adott, és ennek biztosítása adhat módot arra, hogy mindenki meggyőződhesen a szabályok igazságos alkalmazásáról.

A tömegpusztító fegyverek birtoklásának és használatának gyanúja számos katonai beavatkozásnak szolgált indítékeként. Gondolhatunk az Irak ellen 2003-ban indított háborúra, amely kapcsán utóbb bebizonyosodott, hogy Irak nem rendelkezett tömegpusztító fegyverekkel – ám az ország rendkívüli szenvedéseken ment keresztül, és ma is instabil. Gondolhatunk a szíriai vegyifegyver bevetések gyanújára adott katonai válaszokra, amelyek esetében az [ENSZ Biztonsági Tanácsában is volt vita](#) a vizsgálati jelentésekről, ami a [tudományos élelet is elérte](#) annak idején. Ez évben Oroszország vitte az ENSZ BT elé Ukrajnában működő nyugati biológiai laboratóriumokkal kapcsolatos gyanúját. Ezek az ügyek a közvéleményt is megmozgató, [parázs vitákat eredményeztek](#) a nagyhatalmak között. Ha sikerülne minden fél számára megnyugtató megoldást találni az intézményi transzparenciára, az a konfliktusok visszaszorításában nagy előrelépést eredményezne. Az egymással összeegyeztethetetlen világrend elképzelések és narratíváik közepette ma még nem látszik, hogy mikor és hogyan volna fogadókészség ennek megvalósítására, kiváltképp, hogy a háborús narratívák éppen az inkluzív megoldások ellen hatnak.

A szabadkereskedelmi elveknek történő megfelelést biztosítani hivatott WTO működésével kapcsolatban elvárt transzparencia szintén nagy horderejű kérdés. Ahogy igen találóan fogalmazott Branko Milanovic 2020 elején megjelent tanulmányában, valójában [kapitalizmusok összecsapásának](#) vagyunk tanúi. A magántőke kapitalizmusa áll szemben az államkapitalizmussal. A világrendre nézve rendkívüli kérdés, hogy a magánkapitalizmus a nemzetközi intézmények – jelen esetben a WTO – segítségével kiszorítja az államkapitalizmust, vagy, sikerül olyan megoldást találni, amely a két modell egymás mellett élését lehetővé teszi.

Kifejezetten globális mintaadóként jelenik meg a deklaráció szövegében az SCO a kulturális-civilizációs diverzitás elismerése és megismertetése terén. A térségi kohézióban elengedhetetlen a lakossági szinten is megvalósuló kölcsönös megismerés, amit számos turisztikai, kulturális, oktatásügyi, és tudományos

program szolgál. Az SCO által átfogott terület kulturális-civilizációs gazdagsága egyedülálló. Stratégiai kérdés, hogy kölcsönös bizalom épüljön ki közöttük, és minél sokoldalúbb tapasztalatot szerezzenek az együttműködés terén. Amennyiben a nyugati világrend modellel való, már most is zajló ütközést tekintjük, a nagy diverzitást mutató térséget összefogó szervezet hátrányban van a nyugati világrend vezető hatalmával szemben. A nyelvi akadálymentesség, a hosszú évtizedek során eredményesen egységbe integrált amerikai szakpolitikák, illetve az USA és szoros szövetségesei között kiépült és begyakorolt integráció az erők nagyon hatékony és eredményes mozgósításának kedvez. Viszont az SCO kulturális diverzitási programja a globális dél számára vonzó példát mutathat.

Az SCO deklarációja nemcsak a térség globális rendszerbe illeszkedésével, hanem a térségen belüli, a tagországok közötti stratégiai kérdésekkel is foglalkozik. Figyelemre méltó, hogy mindegyik tagállam érdekeit magába foglalja. Mint ilyen, az SCO érdekegyeztetési fórumnak tekinthető. A vízbázisok kérdéséről az iráni atomegyezmény támogatásáig ívelő ügyek a térség egészének stabilitására kiható kérdések.

A Szamarkandi Deklaráció koherenciája is több szinten vizsgálendő: a szövegen belüli és a társítható dokumentumok és nyilatkozatok közötti koherencia fennáll. Nemcsak a 2021 szeptemberében kiadott BRICS deklaráció világrend felfogásával áll összhangban: az SCO tagjai a szamarkandi találkozót követő magas szintű ENSZ közgyűlésen is [inkluzív világrendet szorgalmazzak](#).

Mint azt a deklaráció kijelenti, az SCO a bővülés új szakaszába lépett. Irán teljes jogú tagsága elől elhárult az utolsó akadály is, és a tagság előszobájába újabb államok léptek be. Köztük található az Iránnal régóta ellenséges viszonyban álló Szaúd-Arábia, de más, egymással inkább ellenségesként megismert országpárok is szerepelnek a listán, így Örményország és Azerbajdzsán. A tagságba tartozó India és Kína között is régóta fennálló határvita, ahogy India és Pakisztán viszonya is régi feszültségekkel terhelt. Miközben a térség egésze számára egzisztenciális kérdés, hogy nagyhatalmak közötti összecsapás ne érintse, pláne közelről, a tagok közötti feszültségek megnehezíthetik a tagállamok cselekvő elköteleződésének fenntartását és a régió belüli békés viszonyok kiépítését. Erre különösen az olyan orgánusok hívják föl a figyelmet, amelyek szemléletüket arra alapították, hogy a közös érdekeket figyelmen kívül hagyva a [feszültségforrásokra fókuszáljanak](#). Az ellentétek léte nem csak az SCO-ban áll fenn, gondoljunk a NATO tag Görögország és Törökország máig fennálló ellentétére, vagy a NATO-n és EU-n belüli tagtárs Lengyelország és Németország szintén nem feszültségmentes viszonyára. Konfliktusok, érdekellentétek mindig is voltak. A mai geopolitikai klímában azonban tény, hogy az SCO a tagjai közötti ellentétek minél békésebb feloldása sarkalatos kérdés, ezzel a békeépítés alapját jelentő inkluzív szemlélet és narratíva vizsgálják.

Az SCO számára idáig a legnagyobb koherencia-teszt az ukrajnai háború. A szeparatizmust elítélő, a területi integritás elvét hirdető és a nyugati kettős mérce ellen kiálló szervezet számára különösen fontos, hogy saját hitelességét megtartva viszonyuljon ahhoz, hogy egyik prominens tagja háborúban áll. Olyan háborúban, amelyben területet annektálni igyekeznek.

A Szamarkandi Deklaráció azt írja le, hogy „bármely” állam részéről elfogadhatatlan, hogy más államokat fenyegetve, más államok biztonsága rovására próbálja saját

biztonságát szavatolni.² A mondatnak értelmezési keretet ad, hogy elítéli a rakétarendszerek globális telepítésére törekvő országokat. Nevesítés nélkül fogalmaz, de így is beazonosíthatóan amerikai vezetéssel megvalósuló törekvéstről van szó, amelyet több SCO tag is fenyegetésnek tekint, és amit Oroszország is sérelmezett a háború megindítása előtt. A deklaráció azt a megoldást alkalmazza, hogy nem támogatja az ukrajnai háborút, de Oroszország fenyegetettségének is helyt ad. A koherencia idáig megmaradt. A kérdés az, hogy a gyakorlati megoldások felé hogyan lehet továbblépni.

Mindenesetre a továbblépést érinti a tartalom és stílus koherenciájának kérdése. A nyugati és kiemelten az amerikai narratívák a morális elsőbbség és kivételesség pozíciójából fogalmazódnak, és általános jellemzőjük a megbélyegző szóhasználat. Lator államok, a gonosz tengely, és megannyi más stigmatizáló szófordulat tarkítja őket. A szamarkandi SCO találkozó és az ott kiadott deklaráció kapcsán is egy „[lator NATO](#)” (rogue NATO) ténykedéséről ír a European Council on Foreign Relations. Az SCO deklarációja mentes volt a megbélyegzésektől. A békéhez két fél kell, háború indításához egy is elég. Az eltérő világrendet építő, egymással szembenálló felek narratíváiból elég, ha az egyik megbélyegző ahhoz, hogy a konfrontálódás felé sodorja a világot. Az is kérdés, hogy a kívülálló felekre melyik hogyan hat.

Összegzés – Kinek a narratívája nyer?

Az SCO 2022 szeptemberében Szamarkandban tartott találkozásán kiadott deklarációja újabb adalékkal szolgál a többpólusú világrend elképzeléséről. A narratívák szakirodalma alapján megállapítható, hogy a galtungi békeépítés narratíváival mutat rokonságot az inkluzivitása, és az, hogy a megbélyegzést mellőzi. A narratívák szövegen belüli, szövegközi koherenciája adott, a szöveg és a cselekvés, a működés közötti koherencia fennáll, bár sérülékeny. Azok fenntarthatóságát külső kihívások teszik próbára.

Az SCO bővülése egyfelől azt jelezheti, hogy a tágabb térségben fogékonyság van a szervezet által képviselt világrend felfogásra. Másfelől figyelmet igényel a tagok és tagságra várók közötti ellentétek sokasága. A körökben fennálló feszültségek eredményes kezelésén múlhat a térség sorsa. Minthogy a tagok hozzáállása a nyugati hatalmakhoz nem egyöntetű, a nagyhatalmak közötti mai feszültségek közepette ez komoly kihívást jelent.

A világrendért a katonai és gazdasági síkon túl a narratívák terén is folyik a küzdelem. A többpólusú világrend inkluzivitásra épülő narratívája komoly vonzerőt jelenthet azok számára, akik az egyenlőtlenségeket fokozó globalizációra és a szabad kereskedelemre épített világrend kárvallottjainak érzik magukat. Elrettentő azok számára, akik a világrend haszonélvezői.

A Nyugat hierarchikus világrendet kínál, dualista narratíváiban a jó-rossz kategóriákat határozottan alkalmazva a mozivászon egyszerűségét kínálja. A másik fél a világot kulturálisan sokfélének, viszonyaiban bonyolultnak, természeténél fogva ellentétekkel telinek tekinti. Az egyik az erő világa, a másik inkább a diplomáciáé.

Hogy melyik nyer, az nagyban meghatározza, hogy a mai konfliktusok milyen rendezéssel zárulnak majd: fenntartható lesz-e a majdani rendezés, vagy sem, és idővel milyen természetű konfliktusok fakadnak majd belőle.

A jövőnk közös lesz, bárhogyan alakul is.

¹ A Johan Galtung közreműködésével 1959- ben, Osloban alakult meg a békekutató intézet, a [Peace Research Institute Oslo](#), 1962-ben tudományos igényű folyóirat indult, [a Journal of Peace Research](#). Galtung és társai hangsúlyt fektettek arra, hogy ne csak elméleti, de [gyakorlati munkát](#) is végezzenek. Számos konfliktus pozitív feloldásában játszottak értékes szerepet.

² Szó szerint: „The member states consider any attempt to ensure security at the expense of other states' security unacceptable.”